

บุญเข้ากรรม : อีตอีสานว่าด้วยการมีส่วนร่วม เชิงสมานฉันท์ระหว่างคณะสงฆ์และชาวบ้าน ในการแก้ไขฟื้นฟูพระสงฆ์ที่ผิดวินัย

พค.ร.ต.อ.ดร.ศรรัตน์ เองตระกูล *

บทคัดย่อ

อีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นตัวอย่างหนึ่งของภูมิปัญญาในการสั่งสอนให้คนอีสานมีความรักในตัวเอง รักครอบครัว และรักชุมชนชาติบ้านเมือง บุญเข้ากรรมเป็นอีตบุญหนึ่งในสิบสองอีต ที่ชาวอีสานประกอบบุญกันในเดือนเจียง หรือเดือนอ้าย ซึ่งเป็นเดือนแรก เป็นบุญที่เกี่ยวกับพระสงฆ์โดยตรงเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่พระต้องปลงอาบัติสังฆาทิเสสเพื่อให้พระสงฆ์ที่ต้องอาบัติประเพณีต้องทำการอยู่กรรม โดยขั้นตอนการดำเนินการเพื่อปลงอาบัตินั้น ต้องมีการบอกความผิดต่อพระสงฆ์อื่นสี่รูป(จตุรรรค) แล้วจึงเข้ากรรมประพตวิตรมานัต เมื่อครบ 6 คีนจึงมีการแสดงตนต่อพระอีก 20 รูป (วิสตีรรรค)สวดอัมพยาน จึงถือว่าพ้นอาบัติ และบริสุทธิ์ และระหว่างดำเนินการจะมีความหมายที่ให้ผู้ให้อุปถัมภ์จตุปัจจัยถวายแด่พระภิกษุตลอดเวลาที่เข้ากรรม ซึ่งชาวอีสานถือว่าได้บุญมาก จากประเพณีบุญเข้ากรรมเมื่อพิจารณาในเชิงอาชญาวิทยา ว่าด้วยทฤษฎีการลงโทษ จะเห็นว่าเป็นการดำเนินการตามแนวทางทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และกระบวนการเป็นการร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติ คณะสงฆ์ที่เป็นผู้รับการบอกกล่าวเข้ากรรมและสวดอัมพยาน เพื่อแสดงว่ายอมรับพระสงฆ์ที่กระทำผิดพระวินัยกลับเข้าสู่คณะสงฆ์อีกครั้ง และชาวบ้านที่ให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์ขณะเข้ากรรมถือเป็นตัวแทนชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูพระสงฆ์ที่อาบัติซึ่งกำลังเข้ากรรมชำระกายใจตนให้บริสุทธิ์ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยชุมชนตามแนวทางยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

* น.บ.(ม.พายัพ),ศศ.บ.(ประวัติศาสตร์)(ม.รามฯ),ศศ.บ.(ไทยคดีศึกษา)(ม.สุโขทัย),ศศ.บ.(สื่อสารมวลชน)(ม.รามฯ),รป.บ.(บริหารธุรกิจ)(บริหารงานราชทัณฑ์)(ม.สุโขทัย),น.ม.(กฎหมายระหว่างประเทศ)(จุฬาฯ),ศศ.ม.(รัฐศาสตร์)(บริหารงานยุติธรรม)(ม.เกษตรฯ),ปร.ด.(วัฒนธรรมศาสตร์)(ม.มหาสารคาม) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ประกอบขึ้นจากรากฐานความเชื่อ ประเพณี และภูมิปัญญาในการใช้ชีวิตทั้งส่วนตัว การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ซึ่งภูมิปัญญาสำคัญที่ชาวอีสานเชื่อและปฏิบัติสืบทอดสืบเนื่องมาช้านาน ประการหนึ่งคือ “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ทั้งนี้ ฮีต เป็นภาษาถิ่นอีสาน-ลาว หมายถึงจารีตประเพณีที่ปฏิบัติ ฮีตสิบสองจึงหมายถึงจารีตประเพณีปฏิบัติที่ชาวอีสานและชาวลาวได้ปฏิบัติตลอดสิบสองเดือนหรือหนึ่งปี โดยจะมี ฮีต ที่ปฏิบัติในทุกเดือน เว้นไปจนครบสิบสองเดือน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งฮีตสิบสองก็คือประเพณีสิบสองเดือนของชาวอีสาน-ลาวนั่นเอง ส่วนคองสิบสี่จะเป็นบทบังคับที่บังคับให้คนในชุมชนต้องปฏิบัติ เปรียบเหมือนกฎหมายจารีตประเพณีที่ทุกคนต้องปฏิบัติ ถ้าไม่ปฏิบัติก็จะถูกสังคมลงโทษ ในบทความเรื่องนี้ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงเฉพาะฮีต เดือนเจียงหรือเดือนอ้าย ซึ่งเป็นฮีตที่ชาวอีสาน-ลาว เรียกว่า “บุญเข้ากรรม” ซึ่งเป็นบุญเกี่ยวกับพระสงฆ์ ซึ่งจะแยกศึกษาเป็น 3 ประเด็นคือ 1) ความสำคัญและกิจกรรมประเพณีบุญเข้ากรรม 2) การวิเคราะห์ประเพณีบุญเข้ากรรมกับหลักอาชญาวิทยาว่าด้วยทฤษฎีการลงโทษ และ 3) ความสอดคล้องระหว่างประเพณีบุญเข้ากรรมกับแนวทางยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ความสำคัญและกิจกรรมประเพณีบุญเข้ากรรม

บุญเข้ากรรมเป็นประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสองซึ่งกระทำในเดือนเจียงหรือเดือนอ้าย โดยเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสต้องทำการเข้ากรรมตามกำหนด 6 คีน ระหว่างนั้นชาวบ้านจะเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์โดยเชื่อว่าจะได้บุญมาก ซึ่งก่อนจะกล่าวถึงขั้นตอนและประเพณี

ปฏิบัติของบุญเข้ากรรม จะกล่าวถึงลักษณะวินัยสงฆ์และการอาบัติ เพื่อเป็นเบื้องต้นก่อน

2.1 วินัยสงฆ์และการอาบัติ

อนาคาริกวินัย หรือวินัยสำหรับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้บัญญัติถึงวินัยสำหรับพระสงฆ์ไว้ในพระไตรปิฎก ส่วนวินัยปิฎก ซึ่งบัญญัติวินัยของพระสงฆ์ที่ซึ่งต้องปฏิบัติมีจำนวนทั้งสิ้น 227 ข้อ ซึ่งการละเมิดฝ่าฝืนข้อวินัยเหล่านี้ ก็จะได้รับโทษต่างกันออกไป ซึ่งโทษสำหรับวินัยบัญญัติ นั้น มีทั้งการขาดความเป็นพระ การต้องอยู่กรรม และประกาศต่อคณะสงฆ์ หรือการบอกลงอาบัติ ซึ่งวินัยของพระสงฆ์นั้นมีทั้งการห้ามปฏิบัติ คืองดเว้นปฏิบัติ และข้อที่ควรปฏิบัติในหมวดหมู่ของวินัยบัญญัติทั้ง 227 ข้อ นั้น สามารถจำแนกได้ดังนี้ (กรมพระยา วชิรญาณวโรรส. 2538(ก) : 2)

ปาราชิก 4 ซึ่งถือเป็นความผิดร้ายแรงถ้าประพฤติแล้วต้องขาดจากภิกษุภาวะ ได้แก่ การเสพเมถุน การขโมยของหรือเอาของที่เขาของไม่ได้ให้ฆ่านุชย์ อดอวดดุดมขุสสรธรรมที่ไม่มีในตน ซึ่งกล่าวว่า เป็นบทบัญญัติอันประหารจากความเป็นพระสงฆ์นั่นเอง

สังฆาทิเสส 13 เป็นความผิดร้ายแรงรองลงมาถ้าประพฤติแล้วต้องอยู่กรรมจากนั้นต้องประกาศตัวต่อชุมชนสงฆ์ เพื่อลงอาบัติ ความผิดต้องอาบัติสังฆาทิเสส ก็เช่นภิกษุแกล้งทำให้น้ำอสุจิสลื่น การมีความกำหนดจับต้องกายหญิง เป็นสิ่งชักจูงให้ผู้อื่นเป็นสามีภรรยา กัน เป็นต้น

อนินย 2 เป็นกรณีที่เกิดขึ้นในที่ลับตา กับผู้หญิง สองต่อสอง มีคนที่ควรเชื่อได้กล่าวโทษทางธรรมหรือปาราชิก สังฆาทิเสส หรือปาจิตติย หรือเพียงกล่าวโทษ ทางธรรมคือสังฆาทิเสสหรือปาจิตติย กรณีนี้ขึ้นอยู่กับที่ลับตา สองต่อสองกับหญิง ถ้าภิกษุรับอย่างใด (โทษใด) ก็จะถูกอย่างนั้นหรือถ้ามีการอ้างธรรมซึ่งก็ปรับตามโทษทางธรรมนั้น

นิสัคคียปาจิตติย 30 เป็นกรณีความ

ประพุดติหรือการปฏิบัติบางประการไม่เหมาะสม ต่อภิกษุภาวะ เช่น การทรงอดีตเรกจีวรเกิน 10 วัน การเก็บผ้าที่จะทำจีวรไว้เกิน 4 เดือน เงินทอง ไว้เพื่อตนเอง ต้องมีการประชุมแจ้งแก่คณะสงฆ์ เพื่อปลงอาบัติ

ปาจิตติย 92 เป็นกรณีความประพุดติที่ไม่เหมาะสม หรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ทำให้ขาดความสำรวม เช่น การพูดปด การแสวงหาประโยชน์ จากผู้อื่นต้องมีการปลงอาบัติ

ปาฏิเทศนียะ 4 ก็เป็นความประพุดติที่ไม่เหมาะสมเช่นกัน แต่เป็นกรณีปฏิบัติในการรับของฉันจากภิกษุณี หรือผู้อื่น

เสขยวัตร 75 ได้แก่ ข้อธรรมเนียมที่ควรปฏิบัติ มีการแบ่งหมวดหมู่ไว้ 4 หมวดหมู่โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงแบ่งไว้ดังนี้ คือธรรมเนียมควรประพุดติในเวลาเดียวกัน(สารรูป)ธรรมเนียมรับบิณฑบาต และฉันอาหาร (โภชนาปฏิสังยุต) ธรรมเนียมไม่ให้แสดงธรรมแก่บุคคลที่แสดงอาการไม่เคารพ (ธรรมเทศนาปฏิสังยุต) และธรรมเนียมการขับถ่าย อุจจาระปัสสาวะ (ปกิณณกะ) (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2541 : 196) ถ้าใจไม่ปฏิบัติตามหรือละเมิดสิกขาบท ต้องอาบัติ และต้องมีการปลงอาบัติในภายหลัง

อธิกรณ์สมณะเป็นธรรมสำหรับระงับอธิกรณ์มี 7 ประการส่วนอธิกรณ์นั้นคือเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจึงต้องทำ อธิกรณ์มี 4 ประเภทคือ 1) วิวาหาธิกรณ์ ได้แก่ การเถียงกัน ปรารภพระธรรมวินัย ซึ่งต้องมีการชี้ถูกชี้ผิด 2) อนุวาทาธิกรณ์ คือ การกล่าวหากันด้วยอาบัติ ซึ่งต้องได้รับการวินิจฉัยว่าจริงหรือไม่ 3) อาปัตตาธิกรณ์คือการทำการคืนซึ่งต้องทำให้พ้นโทษ และ 4) กิจจาธิกรณ์คือ กิจธุระที่สงฆ์พึงกระทำ ซึ่งต้องทำให้เสร็จ (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส 2541 : 212)

ในการระงับอธิกรณ์ทั้ง 4 ประการนั้น มีข้อสำหรับระงับอธิกรณ์ไว้ 7 ประการหรืออธิกรณ์

สมณะได้แก่

สัมมุขวินัย โดยให้ภิกษุเข้าประชุม ครบองค์ กำหนดเป็นสงฆ์ มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกัน โดยมีการยกเรื่องที่เกิขึ้น วินิจฉัยให้ถูกต้องโดยธรรมวินัย

สติ วินัยคือ กริยาที่สงฆ์สวดประกาศให้สมมติ แก่พระอรหันต์ว่าเป็นเพื่อระงับอนุวาทาธิกรณ์ ที่มีการกล่าวโทษท่านเรื่องศีลปฏิบัติ

อมุพหวินัย คือ กริยาที่สาวกสวดประกาศให้สมมติ แก่ภิกษุผู้ชายเป็นบ่าวแล้วเพื่อระงับอนุวาทาธิกรณ์ ที่มีการกล่าวโทษท่านในละเมิดท่านทำขณะเป็นบ่าว

ปฎิญาตราคณะ คือ การปรับอาบัติ ตามปฎิญา ของจำเลยผู้รับเป็นสัตย์รวมทั้งการแสดงอาบัติ ก็จัดเป็นการทำปฎิญา

เยภุยยสิกา คือ การตัดสินเอาตามความเห็นของคนหมู่มาก

ตัสสปาปิยสิกา คือ การลงโทษแก่ผู้ผิด แม้จะมีได้ยอมรับ แต่พิจารณาแล้วเห็นจริง

ติณวัตถการวินัย คือการประนีประนอมข้อขัดแย้ง ใช้ในกรณีเรื่องที่ยุ่งยากและกระทบกระเทือนเป็นการทั่วไป

ทั้งนี้สัมมุขวินัยเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง สติวินัย อมุพหวินัย และตัสสปาปิยสิกา เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์เฉพาะอนุวาทาธิกรณ์ ปฎิญาตราคณะ และติณวัตถการ วินัยเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และอนุวาทาธิกรณ์ ส่วนเยภุยยสิกา ใช้ระงับอธิกรณ์ เฉพาะวิวาหาธิกรณ์ (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2541 : 216)

จากการพิจารณาถึงข้อสิกขาบทต่างๆ จะสังเกตได้ว่ากฎหมายหรือวินัยสำหรับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานั้นเน้นความงดงามของศีลและจริยาวัตรเป็นสำคัญ

มีเพียงความผิดในอาบัติ ปาราชิก 4 เท่านั้นที่ถือว่าประหารจากความเป็นสงฆ์ เป็นการแทนการกระทำที่เป็นความผิดหนักในบัพพัญญุต

ของพระธรรมวินัย

การกำหนดให้พระสงฆ์สามเณร 13 หรืออนันตย 2 ที่กระทำผิด เป็นสังฆาภิเสก พระธรรมวินัยกำหนดให้พระสงฆ์ผู้สังฆาภิเสกอาบัตินั้น ต้องแจ้งความผิดต่อคณะสงฆ์ 4 รูป (จตุรกร) เพื่อประพจน์วิวัฒนาการแล้วอยู่กรรม 6 คิน แล้วมาขอให้พระสงฆ์ 20 รูป (วิสตุรกร) เป็นอย่างต่ำ สวดอัฏฐาน ระเบียบอาบัติ จึงจะบริสุทธิ์ แต่ถ้าไม่บอกก็ให้ประพจน์วิวัฒนาการ เป็นจำนวนเท่าวันปกติ แล้วจึงประพจน์วิวัฒนาการจนครบจำนวนตามธรรมเนียม (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2541 : 77) จะเห็นได้ว่า การประกาศตนต่อคณะสงฆ์แล้วขออยู่กรรมเท่ากับเป็นแยกบุคคลผู้กระทำความผิดออกจากชุมชน (ทั้งสงฆ์และฆราวาส) เพื่อเป็นการขัดเกลาสงฆ์ผู้จิตใจฟุ้งซ่านให้สงบลง

อนึ่ง ตามพุทธบัญญัติ ใน พระไตรปิฎก เล่มที่ 5 หมวด จัมเปยยขันธกะ มหาวัคค์ ส่วนของพระวินัยปิฎก ได้กำหนดจำนวนคณะพระสงฆ์ที่จะดำเนินการกรณีทำสังฆกรรมต่างๆ ไว้กล่าวคือ

(1) สงฆ์ 4 รูป ทำกรรมทั้งปวงได้ เว้นแต่การอุปสมบท, การปวารณา, และการสวดถอนอาบัติ

(2) สงฆ์ 5 รูป ทำกรรมทั้งปวงได้ เว้นแต่การอุปสมบททุกบุตรในมัธยมประเทศ และการสวดถอนจากอาบัติสังฆาภิเสก

(3) สงฆ์ 10 รูป ทำกรรมทั้งปวงได้ เว้นแต่การสวดถอนอาบัติสังฆาภิเสก

(4) สงฆ์ 20 รูป ทำกรรมทั้งปวงได้

(5) สงฆ์เกิน 20 รูป ขึ้นไปทำกรรมทั้งปวงได้ แต่ทุกข้อนี้ พระสงฆ์ต้องประชุมพร้อมเพรียงกันโดยธรรม ถูกต้องตามพระวินัย

เมื่อพระสงฆ์มีการทำผิดพระวินัยขึ้น คณะสงฆ์อาจมีการใช้มาตรการทางสังคมตามความหนักเบาของการกระทำตามที่พระวินัยกำหนด (พระไตรปิฎก เล่มที่ 5 หมวดจัมเปยยขันธกะ มหาวัคค์ ส่วนของพระวินัยปิฎก) ได้แก่

(1) อุกเขปนียกรรม (ยกออกจากหมู่) คือการสวดประกาศยกเลิกจากหมู่ ไม่ให้ใครร่วมกันร่วมนอน หรือคบหาด้วย โดยจะกระทำในกรณีไม่เห็นอาบัติ ไม่ทำคืนอาบัติ ไม่สละความเห็นชั่ว

(2) ตัชฌนียกรรม(ข่มขู่) คือการสวดประกาศลงโทษเป็นการตำหนิภิกษุผู้ขอหาเรื่องก่อการทะเลาะวิวาท ก่ออธิกรณ์ขึ้นในสงฆ์

(3) นิยสกรรม(ถอดยศหรือตัดสิทธิ) คือการลงนิยสกรรม โดยการถอดยศ หรือการตัดสิทธิแก่ภิกษุผู้มากด้วยอาบัติ คลุกคลีกับคฤหัสถ์ในลักษณะที่ไม่สมควร

(4) ปัพพาชนียกรรม(ขับไล่) คือการไล่เสียจากวัดแก่ภิกษุผู้ประจบคฤหัสถ์(ยอมให้เขาใช้) มีความประพฤติชั่ว

(5) ปฏิสารณียกรรม(ขอโทษคฤหัสถ์) คือการให้ไปขอโทษคฤหัสถ์แก่ภิกษุผู้ตำหนิภิกษุคฤหัสถ์

อย่างไรก็ตาม จากหลักของอาบัติอื่นๆ พบว่าพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานั้น ให้อีกโอกาสแก่พระสงฆ์ ผู้อาบัติ ตามสิกขาบทต่างๆ ให้สามารถแก้ไขและกลับตัวถ้ามีการประพจน์ผิด ได้เสมอจะยกเว้นที่ตัดโอกาสก็เพียงปาราชิก 4 เท่านั้นที่สำคัญคือการตัดผู้ที่ประพจน์ผิดวินัยและธรรมเนียมสงฆ์ กรณีนี้ออกจากคณะสงฆ์ กล่าวคือไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกของคณะสงฆ์อีกต่อไป นอกจากกรณีปาราชิก 4 นั้นเป็นกรณีการให้อีกโอกาสผู้ที่กระทำความผิด (อาบัติ) กลับสู่ชุมชน(สงฆ์)ได้ ดังนั้นในคณะสงฆ์จึงมีจารีตที่เน้นความเป็นผู้ใหญ่ ผู้น้อย การดำเนินคดีในสงฆ์ผู้กระทำความผิดวินัยสืบจากเขาไปหาหนัก

2.2 หลักการและประเพณีปฏิบัติในประเพณีบุญเข้ากรรม

ดังที่ได้กล่าวมาข้างแล้วในตอนต้นว่าบุญเข้ากรรมเป็นบุญที่โดยแท้จริงเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระสงฆ์ หลักการของบุญเข้ากรรม เป็นกิจกรรมที่ต้องการเพื่อให้พระต้องอาบัติสังฆาภิเสก

(อาบัติหนักรองจากปาราชิก 4) ทำพิธี “วุฏฐานพิธี” หรือพิธีเข้ากรรม (ลาลี รัทสุทธี. 2553 : 13) ซึ่งวุฏฐานพิธีแปลว่าระเบียบอันเป็นเครื่องออกจากอาบัติ ซึ่งมีพิธีปรีวาสมนัตต์ ปฏิกัสนา และอัพภาน

ตามประเพณีปฏิบัติ อาจดำเนินการ ดังนี้ (ลาลี รัทสุทธี. 2553 : 15-16)

(1) การกำหนดสถานที่เข้า กรรม ต้องเป็นสถานที่สงบไม่พลุกพล่าน โดยอาจเป็นบริเวณใดของวัด มีกุฏิชั่วคราวเป็นหลังๆ สำหรับพระสงฆ์ที่เข้ากรรมอาศัยอยู่เพียงลำพังรูปเดียว

(2) จำนวนพระสงฆ์ที่จะเข้ากรรม มีจำนวนเท่าใดก็ได้ โดยก่อนจะเข้าปรีวาสกรรมพระสงฆ์ที่ต้องเข้ากรรม ต้องสมาทานต่อคณะสงฆ์ 4 รูป โดยกราบพระผู้แก่พรรษากว่ารูปหนึ่งซึ่งสามารถสวดให้ปรีวาส ว่า “ปรีวาสัง สมายิยามิ” หรือ “วัดตัง สมายิยามิ” 3 ครั้ง และถ้าไม่อาจอยู่ปรีวาส ต้องมีการเก็บปรีวาส โดยกล่าวต่อหน้าพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งว่า “ปรีวาสังนิกขิปามิ” หรือ “วัดตังนิกขิปามิ” 3 ครั้ง

(3) ระยะเวลาอยู่ปรีวาส พระธรรมวินัยกำหนดไว้ 6 คีน

(4) ใน 6 คีน พระสงฆ์ที่เข้ากรรมแล้วต้องมาขออยู่มนัตต์ จากคณะสงฆ์ โดยขอให้พระสงฆ์ที่แก่พรรษาว่าสวดให้มนัตต์ โดยขอสมาทานมนัตต์ก่อนแล้วจึงขอสมาทานวัดตัง ว่า “มนัตตัง สมายิยามิ วัดตังสมายิยามิ” 3 ครั้ง แล้วประพฤติให้ครบ 6 คีน แต่ถ้ามีเหตุต้องพักเก็บมนัตต์ จะกล่าวเก็บมนัตต์ต่อพระสงฆ์ที่แก่พรรษาว่า โดยกล่าววัดตังก่อนแล้วกล่าวเก็บมนัตต์ว่า “วัดตังนิกขิปามิ มนัตตัง นิกขิปามิ” 3 ครั้ง ถ้าต้องการเข้ามนัตต์ต่อ ก็ต้องมาขอสมาทานมนัตต์ก่อน

(5) เมื่อเข้ากรรม ประพฤติมนัตต์ ครบ 6 คีนแล้ว ต้องมีการขออัพภาน คือขอออกจากกรรม โดยให้คณะสงฆ์ 20 รูป สวดอัพภาน เพื่อรับพระสงฆ์ที่ผู้ต้องอาบัติหนักและถูกทำโทษโดย

อยู่ปรีวาสหรือมนัตต์ ให้กลับเป็นผู้บริสุทธิ์ และเมื่อ ออกจากกรรมแล้วจะถือว่าพระสงฆ์รูปนั้นเป็นผู้หมดมลทิน แต่ในพระวินัย กำหนดว่าการสวดอัพภานนี้ จะนับพระสงฆ์ผู้กำลังประพฤติวุฏฐานวิธีเข้าด้วยไม่ได้

ส่วนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีบุญเข้ากรรม จะต้องเป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์พระสงฆ์ผู้เข้ากรรม ด้วยจตุปัจจัยตลอดเวลาที่เข้ากรรม และในวันที่พระสงฆ์รูปนั้นออกจากกรรมต้องมีการทำบุญให้ทาน เช่น ตักบาตร ถวายภัตตาหาร ฟังเทศน์ โดยเชื่อว่าชาวบ้านหรือคฤหัสถ์ผู้ใดที่ได้ทำบุญแด่พระสงฆ์ผู้เข้ากรรมจะได้านิสงส์ผลบุญแรงมาก

การวิเคราะห์ประเพณีบุญเข้ากรรมกับหลักอาชญาวิทยาว่าด้วยทฤษฎีการลงโทษ

จากหลักการและขั้นตอนการดำเนินการที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่ากระบวนการของประเพณีบุญเข้ากรรม เน้นที่การแก้ไขพระสงฆ์ที่กระทำความผิดวินัยเพื่อให้กลับมาบริสุทธิ์อีกครั้ง ซึ่งก่อนจะวิเคราะห์ในรายละเอียดผู้เขียนจะได้กล่าวถึง แนวคิดอาชญาวิทยาว่าด้วยทฤษฎีการลงโทษก่อนซึ่งแนวคิดทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิด ที่ได้มีการปฏิบัติอยู่นั้น แบ่งได้เป็น 4 ทฤษฎีหลัก คือ (อันณพ ชูบำรุง. 2527 : 137, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2542 : 141, ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. 2529 : 105)

(1) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นให้แก้สังคม (Retribution) การทำการลงโทษผู้อื่นเพื่อทำการแก้แค้นมีมาแต่โบราณ และเป็น “แนวคิดที่เก่าแก่ที่สุดและได้รับการยอมรับที่สุดในสมัยนั้น” (Reckless. 1973 : 352) ระหว่างคู่กรณีที่เป็นคู่กรณีกัน เป็นเรื่องเฉพาะตัว โดยรัฐไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง ต่อมาเกิดความคิดที่ว่า การแก้แค้นนั้นไม่ควรจะรุนแรงเกินกว่าที่ตนเสียหาย และรัฐก็ได้เข้ามาทำหน้าที่ในการแก้แค้นต่อผู้

กระทำความผิดแทนบุคคล เพราะความผิดได้กระทำลงไปกระทบต่อสังคมส่วนรวม แต่การลงโทษก็ต้องกระทำภายในกรอบของกฎหมาย (อรรถพร ชูบำรุง. 2527 : 137, ผจจิตต์ อธิคมน์นทะ. 2529 : 106.) ในปัจจุบัน แนวคิดที่ว่าด้วยการแก้แค้น การลงโทษจะเน้นการพิจารณาโทษที่สมควรจะได้รับ การพิสูจน์ความผิดอย่างถูกต้อง และข้ออื่นตามพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด การลงโทษจึงเน้นการลงโทษเพื่อตอบแทนการตัดสินใจที่ทำความผิด และทดแทนให้กับสังคมที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น

(2) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Deterrence) ทฤษฎีการลงโทษแนวคิดนี้นักปราชญ์ทางทฤษฎีป้องกันอาชญากรรม ท่านแรกๆ คือ Bentham (ค.ศ. 1748-1832) ได้เสนอความคิดว่า วัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายของการลงโทษ คือ สวัสดิภาพของสังคม ความจริงแล้วในเรื่องสวัสดิภาพของสังคม ไม่ได้มีการลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ได้มาด้วยการให้รางวัลอีกด้วย การลงโทษเองเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่มีประโยชน์ต่อสังคม เพราะช่วยป้องกันความเลวร้ายของอาชญากรรมแบบใหม่ๆ ที่จะบังเกิดขึ้น และอาชญากรรมรูปแบบใหม่ๆ ก็จะกระทบต่อความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ Bentham ไม่เห็นด้วยกับโทษประหารชีวิต โดยให้เหตุผลว่า “ไม่ว่าจะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความสุข และความเจ็บปวดได้” ส่วน Liszt ได้เน้นถึงการบริหารงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ว่ามีภารกิจสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ต้องพัฒนาและให้การสนับสนุนส่งเสริมคนอ่อนแอให้มากที่สุด ประการที่สอง ต้องแยกผู้ที่ไม่เหมาะสมในการอยู่ในสังคมไว้เสียต่างหาก แต่ไม่จำเป็นต้องฆ่าเขา การแยกไว้ก็เพื่อเขาจะไม่เป็นอันตรายต่อสังคม (อรรถพร ชูบำรุง. 2527 : 139) แนวคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อการป้องกันอาชญากรรม ตั้งอยู่บนพื้นฐานการแยกอาชญากรรมออกจากชุมชน เพื่อมิให้ไป

ก่อความเดือดร้อน การนำตัวเหตุของอาชญากรรมออกไปจากสังคม จึงเป็นการป้องกันอาชญากรรม

(3) ทฤษฎีการลงโทษ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ต้องการที่ทำการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับพื้นฐานของอาชญากรในประเด็นทางความคิดพฤติกรรม งานของการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิด จึงต้องทำทั้งการให้การศึกษา และการบำบัดทางจิตวิทยา เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ ในโอกาสภายหน้า (Schmallegger. 1991 : 331) แนวคิดของทฤษฎีนี้ เห็นว่าการลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายอาญา ควรจะให้เหมาะสมกับอาชญากรรมแต่ละราย แนวคิดนี้มีการใช้การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ทั้งการใช้เรือนจำ และใช้ชุมชนในการแก้ไขฟื้นฟูในเรือนจำก็อาศัยการใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อทำให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดี โดยจะทำทั้งแบบรายบุคคล และเป็นกลุ่มบุคคล ในด้านการใช้ชุมชนก็พัฒนาเป็นการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ การลงโทษจึงควรคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นผลให้ต้องลงมือกระทำ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู ก็ยอมรับถึงปัจจัยที่มีผลทำให้ลงมือกระทำความผิด และมุ่งประสงค์แก้ไขปัจจัยที่บกพร่องของผู้กระทำผิด หรือนำผู้กระทำผิดคืนสู่สังคม แต่การปฏิบัติก็เป็นสิ่งที่ยาก เพราะไม่มีหลักประกันอย่างชัดเจนเพียงพอว่าจะไม่มีการกระทำผิดซ้ำอีก (Reckless. 1973 : 355)

(4) ทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดหมายรวม (Integration) ทฤษฎีนี้ ถือว่าทฤษฎีการลงโทษทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใด ควรจะมีความมุ่งหมายหลายอย่าง การตอบแทนแก้แค้นให้สังคม การป้องกันอาชญากรรม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ล้วนเป็นจุดมุ่งหมายของโครงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด การกล่าวเช่นนี้ น่าจะเป็นจริง และเป็นสิ่งที่มีเหตุผลมากที่สุดในการลงโทษผู้กระทำผิดในสังคมปัจจุบัน (อรรถพร ชูบำรุง. 2527 : 142)

ตามทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดหมายรวม การลงโทษจะกระทำในลักษณะที่จะส่งผลให้ผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องลงโทษ หรือปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างพอควรแก่โทษ และต้องปฏิบัติจนกระทั่งผู้กระทำผิดจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก ก็น่าสนใจว่า ในการปฏิบัติจริง จะมีการเน้นจุดมุ่งหมายตามทฤษฎีว่าด้วยลงโทษใด ซึ่งก็คงจะขึ้นกับสภาพสังคม สถิติการประกอบอาชญากรรม และความรุนแรงของอาชญากรรมที่จะเป็นปัจจัยกำหนดให้การดำเนินการจะใช้แนวคิดในการลงโทษใดเป็นแนวคิดนำ

จากทฤษฎีการลงโทษทั้ง 4 เมื่อวิเคราะห์ถึงจุดมุ่งหมายของ พิธีบุญเข้ากรรม สอดคล้องกับหลักการของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยบุญเข้ากรรมเน้นการลงวินัยกับพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติหนักสังฆาภิเสก ซึ่งแม้กระบวนการเข้ากรรมอาจยุ่งยากและมีพิธีต่างๆ หลายขั้นตอน แต่ก็เพื่อให้พระสงฆ์ที่ต้องอาบัตินั้น ต้องยอมรับในความผิดที่ได้กระทำและแสดงความผิดนั้นให้คณะสงฆ์รับรู้ ก่อนจะเข้ากรรมประพาศมานัต และยังต้องแสดงตนเพื่อแจ้งต่อคณะสงฆ์เพื่อบอกว่าได้เข้ากรรมเสร็จแล้ว และขอภัยต่อคณะสงฆ์ ซึ่งคณะสงฆ์จะสวดอัพทาน ซึ่งเป็นการยอมรับการเข้ากรรมนั้นและยอมรับพระสงฆ์รูปนั้นกลับเข้าสู่คณะสงฆ์ การดำเนินการของคณะสงฆ์จึงมิใช่การลงโทษเพื่อแก้แค้น แต่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่อาบัติได้กลับใจและแก้ไขฟื้นฟูการกระทำผิดวินัยร่วมกันทั้งสองฝ่าย

ความสอดคล้องระหว่างประเพณีบุญเข้ากรรมกับแนวทางยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

นอกจากวิเคราะห์ว่าประเพณีบุญเข้ากรรมจะมีหลักการสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อ

แก้ไขฟื้นฟูในทางอาชญาวิทยาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ประเพณีบุญเข้ากรรมยังมีการประสานความร่วมมือระหว่าง พระสงฆ์ผู้ต้องอาบัติ คณะสงฆ์ และชุมชนชาวบ้าน ในการเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขการกระทำผิดวินัยของพระสงฆ์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงสาระหลักการของแนวคิดยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ก่อน

แนวคิดยุติธรรมชุมชน เกิดจากการนำแนวคิดที่จะใช้ระบบยุติธรรมชุมชนมาใช้จัดการความขัดแย้งในชุมชนตามวิธีของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แทนการพึ่งพาการอำนวยความสะดวกยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักโดยภาครัฐตลอดเวลา ซึ่งถ้าจะถามถึงความหมายของยุติธรรมชุมชน แบบรวบรัดก็อาจกล่าวว่ายุติธรรมชุมชน หมายถึง ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีส่งเสริม สนับสนุน หรือกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือเป็นหุ้นส่วนในการป้องกัน ควบคุม จัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหาย หรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำความผิด ตลอดจนรับผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชนด้วยการฟื้นฟูระบบยุติธรรมเชิงจารีตและ/หรือพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน เพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เข้าถึงความยุติธรรมได้ และเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพ มีความสมานฉันท์ มีกลไกการทำงานตามระบบยุติธรรมชุมชนที่เชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมหลักผ่านการประสานงานของหน่วยงานยุติธรรมจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (บรรณาธิการ). 2550 : 58) ในขณะที่แนวทางของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อาจกล่าวได้ว่า หลักการและแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงเป็นการสร้างความสำนึกผิด เยียวยาและฟื้นฟูความเสียหาย ในเชิงทฤษฎีเน้นการจัดให้ผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง

ได้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ชุมชน และผู้กระทำผิดได้ร่วมมือกันในการจัดการและแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น การฟื้นฟูเยียวยาความสูญเสียแก่ผู้เสียหาย ในเชิงสมานฉันท์เน้นการฟื้นฟูผู้เสียหายและชุมชนมากกว่ามุ่งการลงโทษผู้กระทำผิด โดยให้ผู้กระทำผิดรู้สึกสำนึกและร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำ ชุมชนมีส่วนรับผิดชอบในการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีสาระหลักการคือ (สุวจฉรา เปี่ยมญาติ และอังคณา บุญสิทธิ์. 2551 : 17)

(1) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เน้นที่ความเสียหายหรือความต้องการของผู้เสียหายที่สืบเนื่องจากความเสียหาย ความต้องการของชุมชนและความต้องการของผู้กระทำผิด

(2) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้กำหนดหน้าที่ในการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่นภาระหน้าที่ของผู้กระทำผิด ภาระหน้าที่ของชุมชนและสังคมในการเยียวยาความเสียหาย

(3) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการ

(4) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ถือว่าทุกฝ่ายทั้งผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด สมาชิกชุมชนและสังคมมีส่วนได้เสียจากความเสียหาย

5) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์พยายามฟื้นฟูความเสียหายให้กลับคืนดังเดิม

จากประเพณีบุญเข้ากรรมเมื่อวิเคราะห้แล้วจะพบว่าสอดคล้องกับแนวคิดยุติธรรมชุมชนที่เน้นบทบาทชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมภายในชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือผู้เสียหายโดยส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งตัวผู้กระทำผิดผู้เสียหาย และชุมชน เนื่องจาก บุญเข้ากรรมเป็นการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของพระสงฆ์ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวพระรูปนั้นคณะสงฆ์ และความเชื่อศีลธรรมจรรยาของชุมชน

ที่อาจกระทบกระเทือนจากการประพฤติ “ทุศีล” โดยคณะสงฆ์ดำเนินการกับพระที่ต้องอาบัติตามรูปแบบและจารีตที่สืบต่อกันมา ทั้งการให้แสดงตน การสวดปริวาส สวดมนต์ และสวดอัphanให้เมื่อเข้ากรรมเสร็จ และชาวบ้านซึ่งเป็นชุมชนก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินการโดยการให้การสนับสนุน พระสงฆ์ที่กระทำผิดและเข้ากรรม โดยการอุปถัมภ์จัดปัจจัยพระรูปนั้นตลอดการเข้ากรรม วิธีการดำเนินการก็ไม่ใช้การลงโทษเพื่อแก้แค้นพระที่กระทำผิดวินัย แต่เป็นการร่วมระหว่าง 3 ฝ่าย คือพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติ คณะสงฆ์ และชาวบ้านที่มาจากชุมชนรอบวัด หรือคณะสงฆ์นั้นเพื่อแก้ไขฟื้นฟูพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ให้สามารถแก้ไขความประพฤติของตนได้ และรวมทั้งการรับคืนสู่สังคมสงฆ์ และเป็นพระที่เคารพบูชาขึ้นนำสั่งสอนศีลธรรมในสังคมชุมชน ต่อไป

บทสรุป

ประเพณีบุญเข้ากรรมเป็นประเพณีสำคัญในภาคอีสาน หนึ่งในฮีตสิบสอง หรือประเพณีสิบสองเดือนของชาวอีสาน โดยจัดในเดือนเจียงหรือเดือนหนึ่ง ซึ่งเป็นบุญที่กระทำเพื่อให้พระสงฆ์ที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ได้โอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูศีลของตนที่ขาดลงจากการต้องอาบัติ กระบวนการของประเพณี เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักการอาชญาวิทยาว่าด้วยทฤษฎีการลงโทษ แนวคิดยุติธรรมชุมชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แล้ว พบว่าสอดคล้องกับแนวทางของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแนวคิดยุติธรรมชุมชน และระบบยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เนื่องจากบุญเข้ากรรมมีวัตถุประสงค์หลักให้พระสงฆ์ที่ต้องอาบัติหนักสังฆาทิเสสได้ระลึกถึงความผิดของตนเอง และทำการแก้ไขฟื้นฟูความบริสุทธิ์ในการรักษาศีลของสงฆ์อีกครั้ง

โดยคณะสงฆ์จะเข้ามามีส่วนช่วยเหลือพระรูปนั้น ในทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนการเข้ากรรมเสร็จสิ้น และชาวบ้านในชุมชนก็มีส่วนร่วมในการอุปถัมภ์ พระสงฆ์รูปนั้นในระหว่างที่เข้ากรรมจนการเข้า กรรมเสร็จสิ้น จึงกล่าวได้ว่าประเพณีบุญเข้ากรรม เป็นประเพณีที่ทั้งพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติ คณะสงฆ์ และชุมชนได้มีส่วนร่วมกันในการแก้ไขปัญห การกระทำผิดวินัยจนต้องอาบัติหนักของพระสงฆ์ และร่วมกันในการแก้ไขฟื้นฟูพระสงฆ์ที่ต้อง อาบัติให้กลับมาบริสุทธิ์เป็นที่น่านับถือของ ชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระ มหาสมณเจ้า. 2538(ก). วินัยมุข เล่มที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. 2538(ข). วินัยมุข เล่มที่ 3. พิมพ์ ครั้งที่ 25. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. 2541. วินัยมุข เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 39. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์(บรรณาธิการ). 2550. ยุติธรรมชุมชน : บทบาทการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมโดยชุมชนเพื่อชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. 2529. สังคมวิทยา ว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ กรุงเทพฯ : ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษามหาวิทยาลัย รามคำแหง.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2542. เอกสารการสอนชุดวิชาอาชญาวิทยาและ ทัณฑวิทยา หน่วยที่ 8 - 15. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา ธิราช.

สำลี รักสุทธี. 2553. ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ประเพณีของดีอีสาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ พัฒนาศึกษา

สุวัจจรา เปี่ยมญาติ และอังคณา บุญสิทธิ์. 2551. การให้คำปรึกษาในกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์. กรุงเทพฯ : ร้านพุ่มทอง.

อรรถพร ชูบำรุง. 2527. ทฤษฎีอาชญาวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

Reckless, Walter C. 1973. The Crime Problems. Fifth Edition. Boston : Mc Graw-Hill Higher Education Group, Inc.

Schmallegger, Frank. 1991. Criminal Justice Today. Englewood Cliff : Prentice Hall, Inc.

